

**Nr 234.**

Av herr **Gränebo** m. fl., i anledning av *Kungl. Maj:ts proposition angående den fortsatta utbyggnaden och organisationen av landets försvarskrafter.*

Den av 1941 års riksdag antagna nya värnpliktslagen ålägger huvuddelen av de värnpliktiga en väsentligt längre tjänstgöringstid än tidigare och dem, som uttagas för utbildning till värnpliktiga underofficerare och officerare, en tjänstgöringstid, som med ett halvt respektive ett helt år överstiger tjänstgöringstiden för värnpliktiga i allmänhet. Förlängd tjänstgöringstid i förhållande till huvudgruppen ålägges jämväl vissa värnpliktiga, vilka uttagas för att utbildas till tjänstgöring i specialtjänst; till sistnämnda grupp höra, bland andra, läkare, apotekare, veterinärer och vissa ingenjörer.

I anslutning till dessa bestämmelser i nya värnpliktslagen har Kungl. Maj:t i proposition nr 210 angående den fortsatta utbyggnaden och organisationen av landets försvarskrafter framlagt förslag till ändrade grunder för officerskårens rekrytering. Förslaget innebär, att den som under utbildning till värnpliktig officer visar lämplighet för fortsatt utbildning till officer på aktiv stat skall få möjlighet därtill, oavsett om han före militärtjänstgöringens början avlagt studentexamen eller icke. I huvudsak skola dock studentexamens kunskaper bibehållas såsom villkor för tillträde till den egentliga officersutbildningen. Den som icke besitter dessa kunskaper, när han avslutat utbildningen till värnpliktig officer, skall få inhämta de erforderliga kunskaperna vid det försvarsväsendets läroverk, som skall inrättas, och därefter får han sin kommendering till krigsskolan (motsvarande) för att där erlagga officersexamen. På i sak samma sätt skall fast anställt manskap beredas möjlighet att genomgå utbildning till officerare på aktiv stat.

Mot detta sätt att ordna officerskårens rekrytering finnes i princip intet att erinra: det skapar förutsättningar för dugande och för officersyrket intresserade ynglingar att genom fast anställning i manskapsbeställning eller värnpliktig befälsutbildning nå officerns ställning. Rekryteringssystemet måste alltså anses vara i hög grad »demokratiskt», och vi vilja uttala förhoppningen att det också skall leda till önskvärt resultat, nämligen att »breda basen» för officerskårens rekrytering och samtidigt tillföra kåren dem, som under förberedande utbildning till värnpliktiga officerare och till

fast anställda underbefäl — utan att hänsyn toges till vederbörandes examensmeriter i fråga om allmänbildande kunskaper — visat sig vara de för officersyrket bäst lämpade.

Beträffande sättet för underofficerskårens rekrytering föreslås icke några principella förändringar; denna kår skall alltjämt rekryteras av fast anställt underbefäl, som genomgått underofficersutbildning vid vederbörlig försvarsgren. Även vi finna lämpligt att bibehålla de nuvarande grunderna för underofficerskårens rekrytering.

Medan behovet av officerare, underofficerare och underbefäl i fredsorganisationen praktiskt taget helt och hållet täckes genom att antalet aktiva beställningshavare beräknas med hänsyn till nämnda behov, måste däremot krigsorganisationens behov till övervägande del tillgodoses genom i anspråkstagande av annan befälspersonal. Personal på övergångsstat, reservstat och i reserven toges därvid givetvis i första hand i anspråk. Återstående befälsbehov, som är mycket stort, måste täckas av värnpliktig befälspersonal. För att dessa vid mobilisering skola kunna placeras i de befattningar, för vilka de avses, måste de redan i fredstid genomgå erforderlig befälsutbildning, och detta har alltså varit skälen för att i nya värnpliktslagen inskriva skyldighet för vissa värnpliktiga att i förhållande till huvuddelen av de värnpliktiga underkasta sig förlängd utbildningstid om 6 eller 12 månader, beroende på den avsedda placeringen vid mobilisering. Visserligen uttagas i första hand sådana värnpliktiga till förlängd utbildning, vilka förklara sig villiga att genomgå officers- och underofficersutbildning, men därest det lämpliga antalet icke kan fyllas på detta sätt äger tvångsuttagning rum. För utbildning till värnpliktigt underbefäl fordras däremot icke förlängd utbildningstid. För dylik utbildning lämpliga värnpliktiga uttagas och föras fram till underbefälskompetens på samma tid, som huvuddelen av de värnpliktiga genomgår rekryt- och soldatskola (motvarande utbildning). Möjligheterna härför bygga givetvis på särskilda förutsättningar för underbefälsuppgifter och på före militärtjänstgöringens början inhämtade kunskaper och färdigheter.

Det kan icke förnekas, att detta krav på den värnpliktiga ungdomen att underkasta sig befälsutbildning med därav följande förlängt avbrott i civil verksamhet innebär ett avsevärt ingrepp i de värnpliktigas liv. De vållas i flertalet fall avbräck i sin civila verksamhet antingen de vid tiden för värnpliktens fullgörande äro anställda, egna företagare eller alltjämt hålla på att förbereda sig för viss levnadsbana. Med hänsyn till dessa omständigheter förefaller det oss naturligt, att man så långt som möjligt undviker att ålägga värnpliktiga förlängd tjänstgöring för utbildning till officerare och underofficerare. Andra utvägar att fylla behovet av officerare och underofficerare i krigsorganisationen böra i stället i möjligaste mån anlitas, och därvid synes det oss, att man i större utsträckning än hittills skett bör kunna utnyttja det fast anställda manskapet. Det kan icke förnekas, att

furirer med ett par eller flera års praktisk tjänstgöring såsom underbefäl måste vara väl lämpade att vid mobiliserade förband placeras i plutonchefs- och motsvarande befattningar. Den tjänsterutin de förvärvat måste kunna väl mäta sig med de kunskaper, som den värnpliktige officeren och underofficeren kunnat inhämta under sin utbildningstid. Detta synes oss icke hava tillräckligt beaktats, men sker så, uppkommer därigenom möjlighet att minska på det antal värnpliktiga, vilka eljest måste uttagas för officers- och underofficersutbildning.

En följd av att fast anställda och f. d. anställda underbefäl i ökad utsträckning tagas i anspråk för uppgifter, som nu avses för värnpliktiga officerare och underofficerare, måste givetvis bli att värnpliktiga i stället måste tagas i anspråk för underbefälsbefattningar i ökad omfattning. Här emot finnes intet att invända, ty såsom ovan erinrats, följer icke därav en förlängning av tjänstgöringstiden. Vi hålla för vår del före, att de värnpliktiga skola visa stor vilja att genomgå utbildning till underbefäl, d. v. s. att få ett större utbyte av första tjänstgöringen, om de blott äro förvissade om att de icke genom att anmäla sig för underbefälsutbildning löpa risk att uttagas till fortsatt underofficers- och eventuellt även officersutbildning. Vi hålla till och med före, att underbefälsutbildning under angivna förhållanden skulle eftersträvas av de värnpliktiga och att de därför skulle söka före militärtjänstgöringens början inhämta grundläggande militära kunskaper och färdigheter genom deltagande i frivilligt försvarsarbete.

I överensstämmelse med denna vår uppfattning finna vi också anledning upptaga frågan, huruvida icke värnpliktstjänstgöringens längd skulle kunna minskas för värnpliktiga, vilka före rekrytutbildningens början inhämtat vissa militära kunskaper och färdigheter.

Den till ett år förlängda första tjänstgöringen är ju en statsekonomisk fråga av stor betydelse. Men ifrågavarande tjänstgöringstid innebär därjämte, att ungdomen blir försenad på sin väg ut i förvärvslivet. Därmed är icke sagt, att den i 1941 års värnpliktslag inskrivna tjänstgöringstiden under rådande förhållanden bör förkortas. Densamma är säkerligen erforderlig för att dana våra värnpliktiga till goda soldater, och utan tvivel är svenska folket berett att bära de bördor, som värnet av vår frihet och vårt oberoende kräver, och att därjämte av vår ungdom fordra, att den skall taga på sig den börda, som en efter tidigare svenska förhållanden lång värnpliktstjänstgöring kräver. Men förhållandena kunna ändras, och det gäller då att hava så ordnat, att de värnpliktiga — även om utbildningstiden skulle bestämmas kortare än för närvarande — kunna nå det militära utbildningsmål, som nu är uppställt.

Vi ifrågasätta därför, om man icke borde utreda frågan om ordnande av militär utbildning i hemorten för den manliga ungdomen, innan denna når värnpliktsåldern, och att lägga denna utbildning så, att därunder förvärvade kunskaper och färdigheter kunna utgöra grund för de värnpliktigas

utbildning. Därest försök till sådan utbildning i hemorten kunde komma till stånd, kunde erfarenheter utvinnas på området, och för att öka ungdomens intresse för denna hemortsutbildning borde föreskrivas, att den, som vid ådagalagda prov visar sig kunna snabbare tillgodogöra sig den militära utbildningen såsom värnpliktig, skall erhålla viss avkortning i värnpliktstjänstgöringen.

Ledningen av den förberedande militära utbildningen i hemorten bör i så fall åläggas försvarsområdescheferna med hjälp av i första hand vid dessas staber och vid truppförbanden tjänstgörande befälspersonal och i andra hand av reservpersonal och f. d. fast anställda underbefäl, som äro bosatta på eller i närheten av utbildningsorterna. Tillkomsten av försvarsområdesorganisationen synes oss skapa särskilda förutsättningar för den här framlagda idéns förverkligande. Men utbildningen synes också kunna meddelas inom de frivilliga försvarsorganisationerna. Deras arbete bör emellertid effektiviseras genom ökat bistånd från statens sida.

Möjligen kunna 1941 års hemortsförsvarsakkunniga komma att till behandling upptaga bland annat frågor rörande de frivilliga försvarsorganisationernas uppgifter i syfte att samordna dessa, men det synes i varje fall påkallat, att riksdagen i samband med behandlingen av försvarspropositionen ägnar frågan om det frivilliga försvarsarbetets organisation och ledning uppmärksamhet i syfte att åstadkomma ökad effektivitet i deras landsgagnande verksamhet. Givetvis kan i samband härmed bliva erforderligt att giva det frivilliga försvarsarbetet ökat ekonomiskt stöd i form av höjda statsbidrag, men om det ökade bidraget från staten medför förbättrad utbildning åt medlemmarna, finnes ej skäl att tveka inför den ökade utgiften.

En förutsättning för att de frivilliga försvarsorganisationerna skola kunna omhändertaga ungdomens förberedande militärutbildning är i varje fall att dessa organisationer erhålla hjälp i utbildningsarbetet av militär personal.

Överhuvudtaget bör ledningen av ungdomsvården och ungdomens fysiska fostran centraliseras och staten få vidgat inflytande över densamma. Den föreslagna förberedande militära utbildningen i förut angivet syfte för ynglingar under värnpliktsåldern kan jämväl bliva av värde ur andra synpunkter, nämligen att skaffa ungdomen nyttig sysselsättning. Från olika håll har ju krävts, att åtgärder skola vidtagas i syfte att skaffa ungdomen värdefull fritidssysselsättning, enär den visat tecken till moralisk försämring.

Denna uppfattning är ingalunda ny, men framträder i våra dagar med ökad styrka. Redan tidigare ha också från olika håll en rad initiativ tagits i syfte att hjälpa ungdomen till rätta. I den till ungdomen riktade broschyren, som utgivits av Informationsstyrelsen under titeln »Kom med oss», nämnas sålunda icke mindre än 33 ideella, politiska och religiösa ungdomsförbund, som på olika linjer arbeta för i stort sett samma mål. Genom ett

målmedvetet arbete inom den positiva ungdomsvården borde skaran av den ungdom, som redan nu söker sig till de ideella ungdomsorganisationerna, kunna avsevärt ökas.

Men den av de ideella föreningarna organiserade fritidssysselsättningen kan icke ensamt motverka den felaktigt inriktade verksamhetslust, som har drivit många unga människor på avvägar. En stor del av ungdomen kan icke enbart på frivillighetens väg inriktas på sunda vägar. Om man icke tvångsvis önskar dirigera ungdomens nyttiga sysselsättning, bör man kunna nå nästan samma mål genom att erbjuda den ungdom, som ägnar sig åt av statsmakterna förordad verksamhet, sådana fördelar att den inser det förnuftiga häri. För manlig ungdom borde då förberedande militär utbildning te sig värdefull och locka, om sådan utbildning kunde giva möjlighet att erhålla avkortning i värnpliktstjänstgöringen.

Dessa för samhället och för ungdomen vitala problem äga sålunda på visst sätt samband med den reform av vårt lands försvarsorganisation, som nu föreslås i den av Kungl. Maj:t framlagda propositionen.

Med stöd av det sålunda anförda få vi härmed hemställa,

att riksdagen måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställa om utredning angående

*dels* möjligheterna att begränsa tvångsuttagningen av värnpliktiga för utbildning till officerare och underofficerare,

*dels ock* möjligheterna att i anslutning till den nya försvarsområdesorganisationen och genom de frivilliga försvarsorganisationerna ordna förberedande militär utbildning för manlig ungdom i syfte att genom dylik utbildning medgiva avkortning i de värnpliktigas tjänstgöringstid.

Stockholm den 29 april 1942.

*C. P. V. Gränebo.*

*Erik von Heland.*

*Axel Löfvander.*

*Allan Holstenson.*

*Gust. Elofsson*

*Ivar Persson.*

i Vä.

*J. A. Andersson.*

*Per Andersson.*

*B. A. Nilsson.*

*John Gustavson*

*A. R. Aronsson.*

i Guntorp.